

AZƏRBAYCAN ƏRAZISİNDƏ NEFTLƏ ÇİTKLƏNMİŞ SAHƏLƏRİN TƏDQIQI

E.S.Qaravəliyev

AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzi

Abşeron yarımadasında, xüsusən də Qobustan və Qobu ərazilərində çoxlu sayda neftlə çirklənmiş sahələr, eyni zamanda palçıq vulkanlarının püskürmə məhsulları ilə çirklənmiş ərazilər vardır. Bəzən bu təzahürlər bilavasitə yaşayış massivlərinin yaxınlığında müşahidə olunur və ya ekoloji çirklənmiş sahələr qismən təmizlənərək orada sonradan yaşayış sahələri salınır. Belə ekoloji riskli sahələrin öyrənilməsi günün aktual problemlərindən biridir.

Bu cür fenomenlərin öyrənilməsi məqsədilə Qobu ərazisində, neft-qaz, su-palçıq məhsulunun çıxması ilə müşahidə olan sahədə mühəndisi-seysmik kəşfiyyat işləri yerinə yetirilmişdir.

Tədqiqat zamanı seysmik kəşfiyyatın Sınan Dalğa Usulundan (SDÜ) istifadə olunmuşdur. Bu məqsədlə ABŞ-ın “Geometrics” şirkətinin istehsalı olan 24 kanallı GEODE-24 mühəndisi seysmik stansiyasından istifadə olunmuşdur.

Ərazidə neftlə çirklənmiş sahədə layların yatımı, çökmə süxurların qalınlıq və sürətini müəyyən edilməsi məqsədilə açılmış profildə seysmik dalğaların tomoqrafiyası üsulundan, yəni zərbə nöqtələri arası məsafəni 10 m qəbul edərək ümumilikdə 13 sayda zərbə mənbəyindən istifadə edilmişdir.

Tədqiqat işləri zamanı qarşılıqlı hodoqraflar qurulmuş, seysmik sərhədlər və lay sürətləri hesablanmışdır. Nəticədə, 720 m² sahədə neft-qazla çirklənmiş sahə, 22 m dərinlikdə 60 m uzunluğa, 8 m qalınlığa malik linza müəyyən edilmişdir (şəkil 1).

Yaşayış massivlərinin layihələndirilməsi zamanı bu cür fenomenlərin təzahür olunduğu ərazilərdə ekoloji riski dəqiqləşdirmək məqsədilə daha müfəssəl tədqiqat işlərinin aparılması və neftlə çirklənmiş sahələrin xəritələrinin tərtib olunması tövsiyyə olunur.